

**BUXORO DAVLAT
PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

**BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

TA'LIM TRANSFORMATSIYASI

ILMIY – METODIK JURNAL

No. 2

TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYADAN FOYDALANISH ORQALI TALABALARNING IJODIY QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Umedov Shaxzod, Buxoro davlat pedagogika instituti,
 Musiqa va tasviriy san'at kafedrası tayanch doktoranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada tasviriy san'at darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali talabalarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Tasviriy san'atning shaxs kamolotidagi o'rni, ijodiy tafakkurni shakllantirishdagi pedagogik imkoniyatlari hamda samarali metod va usullar tahlil qilingan. Tadqiqot davomida interfaol metodlar, amaliy mashg'ulotlar va individual yondashuvning ahamiyati asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: tasviriy san'at, ijodiy qobiliyat, estetik tarbiya, metodika, ijodiy tafakkur, maktab ta'limi.

МЕТОДОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ С ПОМОЩЬЮ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА

Umedov Shaxzod, Бухарский государственный педагогический институт,
 аспирант кафедры музыки и изобразительных искусств

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы развития творческих способностей учащихся посредством использования цифровых технологий на уроках изобразительного искусства. Анализируется роль изобразительного искусства в личностном развитии, педагогические возможности формирования творческого мышления, а также эффективные методы и приемы. В исследовании обосновывается важность интерактивных методов, практических упражнений и индивидуального подхода.

Ключевые слова: изобразительное искусство, творческие способности, эстетическое воспитание, методика, творческое мышление, школьное образование.

METHODOLOGY FOR DEVELOPING STUDENTS' CREATIVE ABILITY THROUGH THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGY IN FINE ARTS LESSONS

Umedov Shaxzod, Bukhara State Pedagogical Institute,
 PhD student at the Department of Music and Fine Arts

Abstract. This article discusses the issues of developing students' creative abilities through the use of digital technologies in fine arts lessons. The role of fine arts in personal development, pedagogical possibilities for the formation of creative thinking, as well as effective methods and techniques are analyzed. The study substantiates the importance of interactive methods, practical exercises, and an individual approach.

Keywords: fine arts, creative abilities, aesthetic education, methodology, creative thinking, school education.

Tasviriy san'at darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali talabalarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirishda muhim pedagogik vositalardan biri hisoblanadi. Bugungi kunda ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlar talabalarning nafaqat bilim olishini, balki ularning shaxs sifatida har tomonlama kamol topishini ta'minlashga qaratilgan. Shu bois ta'lim jarayonida talabalarning mustaqil fikrlashi, ijodkorligi, tashabbuskorligi hamda estetik didini shakllantirish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan. Mazkur vazifalarni amalga oshirishda tasviriy san'at darslarining o'rni va ahamiyati beqiyosdir.

Tasviriy san'at darslari talabalarga badiiy bilim va amaliy ko'nikmalar berish bilan bir qatorda, ularning ichki dunyosini boyitishga, estetik his-tuyg'ularini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Rasm chizish, ranglar bilan ishlash, kompozitsiya yaratish jarayonida talabalar o'z kechinmalari, fikr va tasavvurlarini erkin ifodalash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa ularning ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarish, mustaqil qaror qabul qilish va o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlashga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Ijodiy qobiliyat tushunchasi pedagogika va psixologiya fanlarida keng qamrovda o'rganilgan bo'lib, u shaxsning yangilik yaratishga bo'lgan ichki ehtiyoji va layoqati, mustaqil, original va moslashuvchan fikrlash qobiliyati sifatida talqin etiladi. Ijodiy qobiliyat shaxsning muammoli vaziyatlarga nooddiy yondashuvi, yangicha g'oyalar ilgari surishi hamda mavjud bilim va tajribalarni qayta ishlash asosida

yangi natijalar yaratishida namoyon bo‘ladi. Psixolog olimlarning fikricha, ijodkorlik inson tafakkurining eng yuqori shakllaridan biri bo‘lib, u shaxsning intellektual, emotsional va irodaviy jihatlari bilan uzviy bog‘liqdir.

Talabalarda ijodiy qobiliyatni rivojlantirish jarayoni uzluksiz va bosqichma-bosqich amalga oshirilishi lozim. Bu jarayonni faqat ayrim darslar yoki qisqa muddatli mashg‘ulotlar bilan cheklab bo‘lmaydi. Aksincha, ijodiy qobiliyatni shakllantirish boshlang‘ich sinflardan boshlab tizimli ravishda olib borilishi, ta’lim jarayonining barcha bosqichlarini qamrab olishi zarur. Aynan maktab yoshida talabalarning tasavvuri, fantaziyasi va obrazli fikrlashi faol rivojlanadi, bu esa ijodkorlikni shakllantirish uchun eng qulay davr hisoblanadi.

Tasviriy san‘at darslari ijodiy qobiliyatni rivojlantirish uchun alohida pedagogik imkoniyatlarga ega bo‘lib, bu jarayon uchun qulay va tabiiy muhit yaratadi. San‘at mashg‘ulotlari davomida o‘quvchi qat‘iy qoliplar, tayyor andozalar va cheklovlardan nisbatan ozod bo‘ladi, o‘z tasavvuri va ichki kechinmalariga tayanib ijod qiladi. Rasm chizish, ranglar bilan ishlash, kompozitsiya tuzish jarayonlari talabalarning fantaziyasini faollashtiradi, ularni erkin fikrlashga va mustaqil qaror qabul qilishga undaydi.

Bundan tashqari, tasviriy san‘at mashg‘ulotlari talabalarning emotsional holatiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Ijodiy faoliyat jarayonida o‘quvchi o‘z hissiyotlarini erkin ifodalaydi, ichki kechinmalarini badiiy obrazlar orqali aks ettiradi. Bu esa nafaqat ijodiy qobiliyatning rivojlanishiga, balki talabalarning ruhiy holatini barqarorlashtirish, o‘ziga bo‘lgan ishonchini oshirish va shaxs sifatida kamol topishiga xizmat qiladi.

Tasviriy san‘at darslarining asosiy maqsadi talabalarga faqat rasm chizish texnikasi, chiziq va ranglar bilan ishlash usullarini o‘rgatish bilangina cheklanmaydi. Mazkur darslar orqali talabalarda estetik tarbiya shakllantiriladi, ya’ni ular go‘zallikni ko‘ra bilish, his etish va anglash qobiliyatiga ega bo‘ladilar. San‘at asarlarini kuzatish, tahlil qilish va baholash jarayonida talabalarning badiiy didi rivojlanib, ularning estetik qarashlari boyiydi. Bu esa talabalarning atrof-muhitga, tabiat va jamiyatdagi hodisalarga nisbatan munosabatini yanada chuqurlashtiradi.

Tasviriy san‘at mashg‘ulotlari talabalarning idrok jarayonlariga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Rasm chizish jarayonida o‘quvchi predmetlarning shakli, hajmi, ranglari va ularning o‘zaro uyg‘unligini diqqat bilan kuzatadi. Bu holat talabalarda kuzatuvchanlikni rivojlantiradi, tafakkurini faollashtiradi hamda xotira va diqqatni mustahkamlaydi. Ayniqsa, predmetni kuzatib rasm chizish jarayonida o‘quvchi muhim belgilarni ajratib olish, ularni umumlashtirish va badiiy obraz yaratish ko‘nikmalarini egallaydi.

Ijodiy topshiriqlarni bajarish jarayonida talabalarning shaxsiy qobiliyatlari va individual xususiyatlari yaqqol namoyon bo‘ladi. Talabalar berilgan mavzu asosida mustaqil kompozitsiya tuzish, ranglarni tanlash va obraz yaratish orqali o‘z fikr va his-tuyg‘ularini ifodalash imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Bu jarayon ularni mustaqil qaror qabul qilishga, o‘z tanloviga mas’uliyat bilan yondashishga o‘rgatadi. Natijada talabalarning o‘ziga bo‘lgan ishonchi ortib, ijodiy faolligi kuchayadi.

Shuningdek, tasviriy san‘at darslari talabalarda mehnatsevarlik, sabr-toqat va intizomlilik kabi ijobiy sifatlarni ham shakllantiradi. Ijodiy ishni oxirigacha yetkazish, yuzaga kelgan qiyinchiliklarni yengib o‘tish jarayonida talabalar irodaviy jihatdan ham chiniqadilar. Tasviriy san‘at darslari orqali ijodiy qobiliyatni rivojlantirishda pedagogik muhit muhim ahamiyatga ega. O‘qituvchi dars jarayonida qulay, erkin va ijodiy muhit yaratishi lozim. Bunday muhitda o‘quvchi xato qilishdan qo‘rqmaydi, o‘z fikrini ochiq ifodalaydi va yangicha g‘oyalarni ilgari surishga intiladi. O‘qituvchining vazifasi o‘quvchini cheklash emas, balki uni rag‘batlantirish, qo‘llab-quvvatlash va yo‘naltirishdan iborat bo‘lishi zarur. Har bir o‘quvchining ishlari individual baholanib, uning ijodiy yondashuvi alohida e’tiborga olinishi muhimdir.

Tasviriy san‘at darslarida ijodiy qobiliyatni rivojlantirish uchun zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish yuqori samara beradi. Jumladan, muammoli ta’lim metodi talabalarning ijodiy fikrlashini faollashtirishda muhim rol o‘ynaydi. Bu metodda talabalarga tayyor namunalar berilmaydi, balki muammo yoki mavzu asosida mustaqil yechim topish taklif etiladi. Natijada talabalar o‘z tasavvuriga tayanib ishlashga o‘rganadi, bu esa ijodiy tafakkurning rivojlanishiga olib keladi.

Interfaol metodlar ham tasviriy san‘at darslarida keng qo‘llanilishi mumkin. “Aqliy hujum”, “klaster”, “assotsiatsiya”, “erkin fikrlash” kabi usullar talabalarning darsdagi faolligini oshiradi va ularni ijodiy jarayonga jalb etadi. Masalan, ma’lum bir mavzu bo‘yicha assotsiatsiyalar tuzish orqali talabalarning tasavvuri kengayadi, rang va shakllar haqidagi tasavvurlari boyiydi. Bu esa ijodiy ishlarning mazmunli va rang-barang bo‘lishiga xizmat qiladi.

Amaliy mashg'ulotlar tasviriy san'at darslarining ajralmas qismi bo'lib, ijodiy qobiliyatni rivojlantirishda asosiy vosita hisoblanadi. Rasm chizish, kompozitsiya tuzish, ranglar uyg'unligini aniqlash, turli badiiy materiallar bilan ishlash jarayonida talabalar nazariy bilimlarini amalda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Amaliy ishlar jarayonida o'quvchining mustaqilligi, tashabbuskorligi va ijodkorligi yaqqol namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, amaliy mashg'ulotlar talabalarda sabr-toqat, mehnatsevarlik va mas'uliyat hissini ham tarbiyalaydi.

Tasviriy san'at darslarida individual yondashuvni amalga oshirish ham ijodiy qobiliyatni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Har bir o'quvchining qiziqishi, qobiliyati va imkoniyati turlicha bo'lgani sababli, ularga bir xil talab qo'yish har doim ham ijobiy natija bermaydi. Shuning uchun o'qituvchi talabalarning individual xususiyatlarini inobatga olib, topshiriqlarni moslashtirishi lozim. Bu yondashuv talabalarning o'z imkoniyatlariga ishonchini oshiradi va ijodiy faoliyatga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi.

Tasviriy san'at darslari talabalarning nafaqat ijodiy qobiliyatini, balki ularning ma'naviy-axloqiy tarbiyasini ham rivojlantiradi. San'at asarlari bilan tanishish, mashhur rassomlar ijodini o'rganish orqali talabalarda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat, vatanparvarlik va estetik dunyoqarash shakllanadi. Ayniqsa, milliy san'at namunalaridan foydalanish talabalarning madaniy merosga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularni ijodiy faoliyatga undaydi.

Xulosa qilib aytganda, tasviriy san'at darslari maktab talabalarining ijodiy qobiliyatini rivojlantirishda katta pedagogik imkoniyatlarga ega. Darslarni zamonaviy metodlar, interfaol usullar va amaliy mashg'ulotlar asosida tashkil etish talabalarning ijodiy tafakkurini, estetik didini va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Bu jarayonda o'qituvchining kasbiy mahorati, ijodiy yondashuvi va o'quvchiga bo'lgan individual munosabati muhim ahamiyat kasb etadi. Tasviriy san'at darslarini samarali tashkil etish orqali ijodkor, estetik didga ega va barkamol shaxsni tarbiyalash mumkin.

ADABIYOTLAR RO'YXATI | СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ | REFERENCES

1. Маматов Д. К. Роль компьютерной графики в развитии космического воображения студентов //Вестник науки и образования. – 2020. – №. 21-2 (99).
2. Mamatov D. PROJECTS OF MAKING CLAY AND PLASTIC TOYS IN PRE-SCHOOL EDUCATION //Theoretical & Applied Science. – 2019. – №. 9. – С. 281-285.
3. Маматов Д.К. Организация самостоятельной работы студентов первая международная научно-методическая конференция междисциплинарные исследования в науке и образовании <http://man-ua.edukit.kiev.ua/Files/downloads/%D0%9F%D0%9D-%>
4. Saidov S. Tasviriy san'atni o'qitish metodikasi. – Toshkent: Fan, 2018.
5. Dewey J. Art as Experience. – New York: Penguin Books, 2005.
6. Маматов Д.К., Собирова Ш.У Особенности организации самостоятельной работы студентов Педагогические науки. <http://wwenews.esrae.ru/pdf/2015/1/62.pdf>.
7. Odilova, M. O. "IMPROVING THE PEDAGOGICAL POTENTIAL OF BIOLOGY TEACHERS USING COMPUTER PROGRAMS." *International Engineering Journal For Research & Development* 5.9 (2020): 4-4.
8. Qodirovich M. D. et al. Methods Of Developing Students' Spatial Imagination Using Computer Graphics In The Teaching Of Drawing //Journal of Contemporary Issues in Business and Government Vol. – 2021. – Т. 27. – №. 1.

MUNDARIJA

PEDAGOGIKA , PSIXOLOGIYA VA METODIKA

Kurbanova Nasiba Usmonovna , The impact of artificial intelligence on the development of reading culture: A theoretical and empirical analysis	4
Mahmudova Zulfizar Eson Qizi , Maktabgacha ta'limda emotsional intellektni rivojlantirishning pedagogik ahamiyati	9
Sultonova Gulasal Shodmonovna , Xalq pedagogikasi vositalarining etno-estetik tarbiyadagi o'rni va ahamiyati	13
Azimova Dilnoza Orifovna , Umumiy o'rta ta'lim maktablarida matematikani kasbga yo'naltirib o'qitishda loyihaga asoslangan ta'limning samarali jihatlari	22
Rajabova Gulchexra Salomovna, Muzaffarova Dilshoda Mehriddin qizi , Elektron kutubxona tushunchasi va uning axborot tizimidagi o'rni	23
Tosheva N.T, Muhammadova M.F , Zamonaviy ta'lim muhitida madaniyatlararo munosabatlar uyg'unligi va taraqqiyot tendensiyalari	26
Raxmatullayeva Feruzabonu, Akramova Maftunabonu , Musiqa ta'limida xor ijrochiligini tashkil etishning maktab sharoitiga moslashtirilgan amaliy tizimi	31
Рузиева Наргиза Омонжоновна , Педагогические идеи и реформы Мирзо Улугбека в эпоху Темуридов	36
Nazarova Aziza Sohib qizi , Maktabgacha yoshdagi bolalarda tabiat bilan tanishtirishning zamonaviy metodlari	39
Maxmudova Ruxsora Navro'z qizi , Ekologik tarbiya tushunchasining evolyutsion rivojlanishi va zamonaviy pedagogik talqinlari	43
Nadirxanova Nilufar Alesherovna , Talabalarning kreativ kompetentligini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	49
Umedov Shaxzod , Tasviriy san'at darslarida raqamli texnologiyadan foydalanish orqali talabalarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish metodikasi	54
Omonov Qavmiddin Karimovich , Muhandislik grafikasini o'qitishda interaktiv usullardan foydalanish muammolari	57
Abdullayeva Dilrabo Baxtiyor qizi , Zo'ravonlikka duch kelgan o'smirlarning emotsional regulyatsiyasini rivojlantirishning psixologik mexanizmlari	63
Aslonova Emma Sergeyevna , Pedagog kadrlarning ekologik kompetensiyani rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	68
Barnoyeva Sevara Uchqun qizi , Bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy qobiliyatlarini tabaqalashtirilgan yondashuv asosida rivojlantirish: Ta'lim transformatsiyasi sharoitidagi muammo va yechimlar	73
Baxodirova Xalimabonu Baxodirovna , Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari	78
Qo'ldoshev Mexriddin Avezmurodovich , Ahmad Donishning "Navodir-ul vaqoe" asarida tarbiya, ilm va inson kamoloti masalalari	83
Choriyeva Hilola Avaz qizi , Oila va maktab hamkorligida nutqida nuqsoni bor bolalarni ijtimoiy reabilitatsiya qilish mexanizmlari	87
D.I.Normatova , Maxsus kompetensiyalarni rivojlantirishda innovatsion ta'lim texnologiyalarining o'rni	94
Toshmatov Bobur Alisher o'g'li , O'smir yoshdagi o'quvchilarning intellektual salohiyatini rivojlantirishning maqsadi, vazifalari va tamoyillari	98
Egamberdiyev Murod Farxod o'g'li , Xorijiy va milliy tajribalar asosida boshlang'ich sinf tasviriy san'at darslarida inklyuziv ta'lim modelini shakllantirish	103
Egamova Gulnoza Istam qizi , Talabalarning ekologik tarbiyasini rivojlantirishning mavjud ahvoli va uni takomillashtirish yo'llari	111
Hakimova Nargiza Supxonovna, Qo'shshiyeva Dilnoza Sulaymon qizi , Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlash ko'nikmalarni rivojlantirish usullari	117
Hojiqurbonova Sevinch Sanjar qizi , Nozmunchoqning tarixi va madaniy ahamiyati	123
Ibadullayeva Shaxnoza Ilxamovna , Zamonaviy tasviriy san'at ta'limida sun'iy intellekt texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari	129